

Geniş bir sahada uzun yıllar boyunca görülen hava olaylarının (sıcaklık, basınç, rüzgâr, nemlilik, yağış vb.) ortalamasına **iklim** denir. İklimi inceleyen bilim dalı **Klimatoloji** dir. Dar bir alanda görülen birkaç günlük atmosfer olaylarına **Hava Durumu** denir. Hava durumunu inceleyen bilim ise **meteoroloji**dir.

İKLİMİN ETKİLERİNE ÖRNEKLER

İnsanların yeryüzüne dağılışını etkiler. Örneğin, nüfus orta kuşakta yoğunlaşmıştır. Sıcak kuşakta yaşayan insanlar yüksek dağları tercih ederler.

Bitkilerin dağılışını etkiler. Ekvatorda geniş yaprak, ılıman kuşakta karışık orman, soğuk bölgede iğne yapraklı ağaçlar yaygındır.

Hayvanların dağılışını etkiler. Karadeniz Ve Erzurum-Kars'ta büyükbaş hayvancılık yapılırken İç Anadolu'da küçükbaş hayvancılık yapılır.

Tarım ürünlerini etkiler. Karadeniz kıyılarında çay fındık tarımı yapılırken, İç bölgelerde buğday arpa; Akdeniz ikliminde ise zeytin turunçgiller gibi ürünlerin tarımı yapılır. Mesken türü ve malzemesini etkiler. Karadeniz Bölgesi ve İskandinav ülkelerinde ahşap evlerin, iç ve karasal bölgelerde kerpiç evlerin yaygın olması gibi.

Dış kuvvetlerin etki alanını belirler. Çöllerde rüzgâr, ılıman kuşakta akarsu, soğuk kuşakta buzulların etkili olması gibi...

Yani iklim, ekonomik faaliyetlerden insana, bitkiden hayvana kadar her şeyi etkiler. **Yalnız yeraltı kaynaklarını etkilemez.**

Yerçekimi etkisi ile yeryüzünü çepeçevre saran gaz kütesine **atmosfer (hava)** denir.

- ✓ Yaşam için gerekli gazları ihtiva eder.
- ✓ Güneş ışınlarının dağılmasını sağlar. Böylece gölgeler tam karanlık olmaz ve sıcaklığı düzenlemiş olur.
- ✓ Güneşten gelen zararlı ışınları tutar.
- ✓ Sesi iletir, haberleşmeyi sağlar. ✓ İklim olayları meydana gelir.
- ✓ Uzaydan gelen göktaşlarının parçalanmasını sağlayarak yere ulaşmasına engel olur.

- ✓ Troposfer daha çok yerden yansıyan ışınlarla ısınır. Bu yüzden yükseklere çıkıldıkça sıcaklık azalır.
- ✓ Güneş ışınlarının tamamı yeryüzüne ulaşmaz. Bir kısmı dağılır, bir kısmı tutulur bir kısmı da atmosferden geri yansır.
- ✓ Atmosfer ekvatorda daha kalın, kutuplarda daha incedir. Bunun sebebi yerçekimi, çizgisel hız ve sıcaklık'tır.
- ✓ Atmosfer dünyayla birlikte döner.

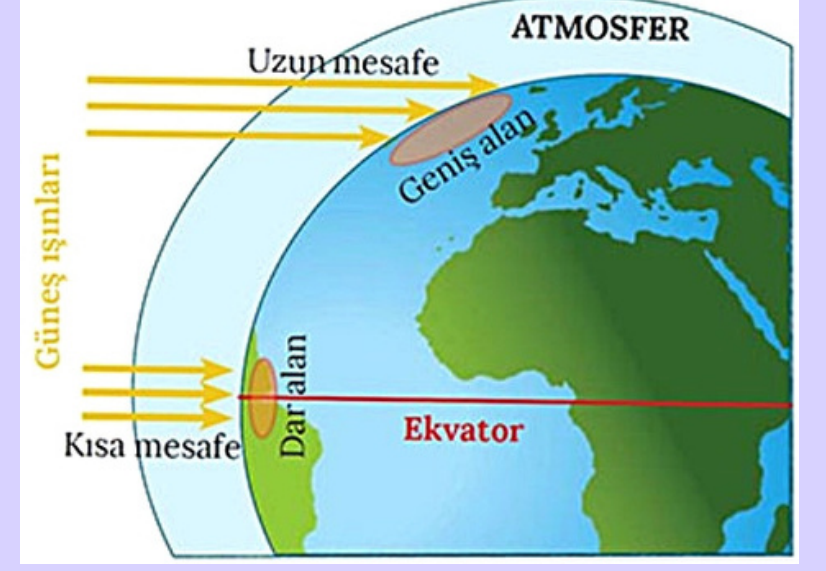

COĞRAFYA 8

www.tekinerhoca.com

Sıcaklığı etkileyen en önemli şey güneş ışınlarının geliş açısıdır. Işınlar dik ve dike yakın gelirse sıcaklık fazla, eğik gelirse sıcaklık az olur.

Yandaki şekilde kutuplara gelen ışınlar eğik açıyla gelmiş ve orayı ısıtamamıştır. Çünkü ışınların atmosferde gittiği yol uzamış, atmosfer tarafından tutulma oranı artmıştır.

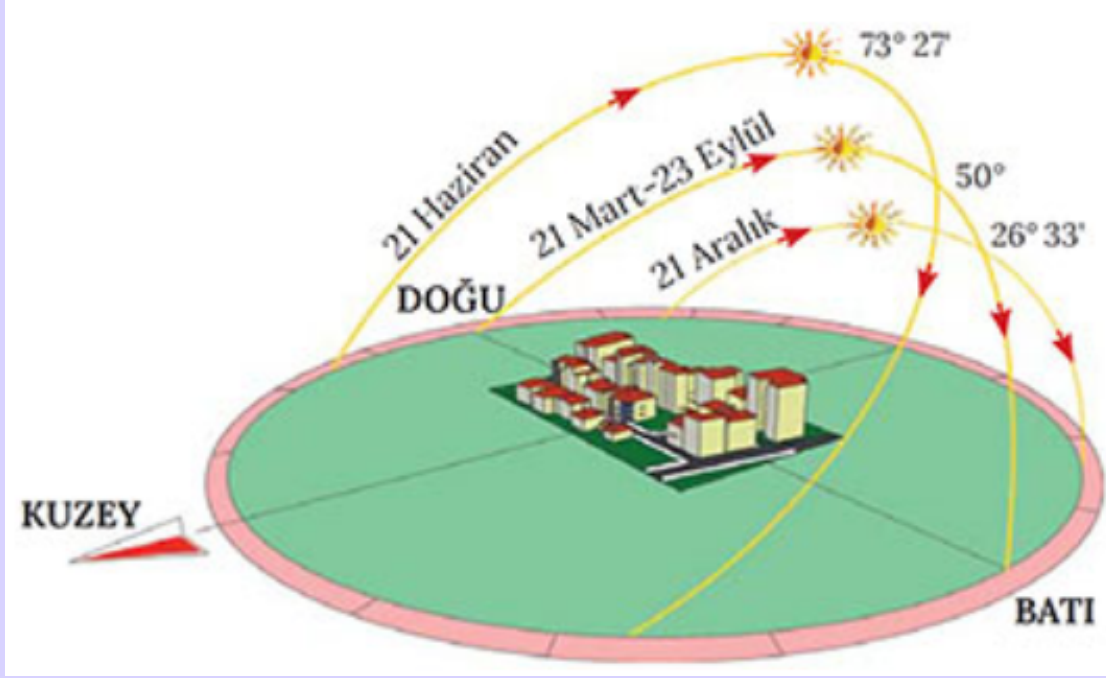

Güneş Işınlarının Geliş Açısını Etkileyen Faktörler:

- ✓ Dünyanın Şekli (ENLEM)
- ✓ Günlük Hareket
- ✓ Yıllık Hareket
- ✓ Eğim ve Bakı

ENLEM etkisine örnekler:

- ✓ Ekvator çevresinden gelen rüzgârların sıcaklığı artırması, kutuptan gelenlerin sıcaklığı düşürmesi
- ✓ Denizlerin sıcaklığı ve tuzluluğunun kutuplara doğru azalması
- ✓ Orman, tarım, kalıcı kar sınırının kutuplara gittikçe deniz seviyesine yaklaşması...

✓ Güneş ışınlarının düşme açısı günün her saatinde değişir. Böylece sıcaklık da değişir. Günün en soğuk vakti güneş doğmadan önceki vakittir. Sebebi gece boyunca yeryüzünün ısı kaybetmesidir (ısı kaybı). Günün en sıcak vakti de tam öğlen değil öğleden sonra saat 13 – 14 civarındadır. Bu durum ısı birikimi kavramıyla açıklanabilir.

✓ Bir yerin güneşi görme durumuna ve güneşe göre konumuna **“BAKI”** denir. Bakıdan dolayı Türkiye’de dağların güney yamaçları daha sıcaktır. Güney yarımkürenin de kuzey yamaçları daha sıcaktır.

Atmosfer yerden yansıyan ışınlarla ısındığı için yükseldikçe her 200 m de 1 C sıcaklık azalır. Yükseltinin etkisine örnekler:

- Ekvatorial bölgede daimi karlar görülmesi
- Bir dağ yamacı boyunca yükselen havanın yağış bırakması
- Bir dağ yamacı boyunca yükseldikçe bitki örtüsünün geniş yaprak iğne yaprak şeklinde değişmesi...

Okyanuslar üzerinde bir akarsu gibi akıntılar oluşur. Kutup bölgesinden gelen akıntılar kutbun soğukluğunu taşıırken Ekvator çevresinden gelenler gittiği yere ekvatorun sıcaklığını taşır. Örneğin **Gulf Stream** sıcak su akıntısı Batı Avrupa’yı ılık bir iklim yaşatırken, Kanada çevresi **Labrador** soğuk su akıntısının etkisiyle daha soğuk bir iklim yaşar. Akıntıların karşılaştıkları yerde balıkçılık gelişmiştir.

Denize yakın yerler denizel, denizden uzak yerler Karasal diye adlandırılır. Nem bir evin ısı yalıtımı gibidir, aşırı ısınmayı ve soğumayı önler. Nemliliğin fazla olduğu yerlerde (örn ekvator da ve deniz kenarlarında) hava geç ısınır, geç soğur. Sıcaklık farkı az olur. Nemin az olduğu çöller ve karaların içlerinde ise hava çabuk ısınır, çabuk soğur.

Kuzey Yarımkürede karalar, güney yarımkürede denizler geniş yer kaplar. Bu yüzden Kuzeyde karasallık, güneyde denizellik özellikleri hakimdir.

